

Краснянська Наталія Дмитрівна

*Ст.викладач кафедри українознавства
та соціальних наук Одеського державного
екологічного університету*

krasnyanskaya 123@ ukr. net

УКРАЇНСЬКА СУЧАСНА КУЛЬТУРА ЯК ЦІЛІСНА СИСТЕМА

Постановка проблеми. Проголошення незалежності України створило принципово нові умови для розвитку національної культури. Головним завданням культурного будівництва стало національно-культурне відродження України. Національне відродження України неможливо без підйому культури, науки й освіти. В умовах розвитку української державності значно зростає необхідність формування свідомої особистості громадянина України.

Аналіз досліджень і публікацій. Розвиток сучасної національної культури досліджувались в працях Кордона М.В., Яртися А.В., Шендрика С.М., Абрамовича С.Д., Бичко А. К, Черепанова С.О., Грица С. Й. та ін. Але ще потребують дослідження, аналіз проблем сучасної української культури як цілісної системи.

Невирішені раніше проблеми. Категорія «українська культура – цілісна система» є порівняно новою. З проголошенням державної незалежності України національна культура почала поступово розглядатися й аналізуватися науковцями саме як цілісна система, що найповніше виражає духовний світ українського народу. Як єдине соціально-етнічне ціле розглядається сьогодні науковцями і сам український народ.

Метою статті є дослідження найбільш важливих проблем сучасної української культури як цілісної системи.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проголошення незалежності України у 1991 році і розбудова самостійної держави створили нові умови для розвитку культури. Закон України «Про культуру», який замінив «Основи законодавства України про культуру», прийнятий у 2010р., є законодавчим

актом, що відповідає істотно зміненій суспільній, культурній, економічній ситуації в Україні. Закон має поліпшити правову базу державної підтримки розвитку культури, стати дієвим регулятором різноманітних форм культурної діяльності. Виходячи з історичних факторів, слід зазначити, що українська культура завжди розвивалася та функціонувала як єдине ціле, переборюючи на шляху свого творіння найрізноманітніші ідеологічні, політичні, класові, соціальні, конфесійні й інші перепони. Тому на сучасному етапі, під категорією «українська культура як цілісна система» розуміється: по-перше, українська культура є єдиним цілим, витвореним українським народом в матеріальній, соціальній й духовній галузях як на території власної країни, так і за її межами, тобто в Україні та в близькому й далекому зарубіжжі; по-друге, у створенні української культури, як і культури будь-якого іншого народу, брали участь усі верстви і класи українського суспільства, тому необхідно враховувати і надавати об'єктивну оцінку ідейно-протилежним течіям і напрямам, що існують в ній; по-третє, на всіх етапах свого розвитку українська культура була включена в регіональний і світовий культурний процес, тому для неї є важливим як її власний національно-своєрідний елемент, так і те, що було запозичене з інших культур й прижилося на національному ґрунті; таким чином цілісність культури в даному разі означає розгляд і оцінку національно-своєрідного в органічному, глибинному взаємозв'язку з загальнолюдським і відмову від підходу до вивчення української культури як замкнутого соціального організму; по-четверте, очевидно, що в певні моменти розвитку української культури на передній план висувалися ті чи інші її складові: фольклорні жанри, художня література, суспільно-політична або релігійно-філософська думка, чи природничо-технічні науки, що було об'єктивно спричинено нерівномірністю культурного розвитку, тому при вивченні й розгляді української культури не можна віддавати перевагу тільки тим її складовим, які на визначеному історичному етапі посіли провідні позиції, оскільки це буде порушувати базовий принцип аналізу культури як цілісної системи; по-п'яте, до уваги слід обов'язково прийняти факт

безперервності її розвитку з врахуванням злетів і спадів духовного життя в Україні. Після здобуття незалежності Україною у серпні 1991 р. ініціаторами консолідації творчої інтелігенції стали Спілка художників та Спілка письменників України, які почали активно сприяти створенню законодавчої бази з питань збереження і розвитку національної культури і мистецтва, соціального захисту діячів культури і мистецтва. У 1996 р. було засновано Академію мистецтв - провідний державний науково-творчий центр. Спілка художників сприяла проведенню різноманітних конкурсів, роботі міжнародних творчих груп. Завдяки її діяльності відбулися презентації українського мистецтва в Бонні, Тулузі, Кіото, Пекіні. Українські художники беруть участь у мистецьких бієнале у Венеції, Сан-Паулу, Йоганнесбурзі. Творчість українських художників стає відомою у світі, їхні роботи демонструються у престижних музеях і галереях багатьох країн. Українські митці сьогодні заслужено здобувають визнання. Значний інтерес викликає творчість художників, які зберігли глибинні зв'язки з національними традиціями. Наприклад, яскравим свідченням цього є творчість львівських митців: Любомира Медвідя (малярство), Романа Романишина (графіка), Оксани Риботицької (ткацтво), Андрія Бокотея (скло), Уляни Ярошевич (кераміка), Ігоря Стеф'юка (дерево). Кожен з них виявляє у свої творчості яскраво неповторні, індивідуальні форми виразу свого світорозуміння, а об'єднує їх високий професіоналізм, неординарність мислення, вміння поєднати глибинні національні корені з пріоритетами загальнолюдських цінностей і вразливою, емоційною відкритістю духу сучасності. Характерною рисою української культури є також розмаїття творчих спілок і об'єднань митців поза межами офіційних організацій, утримуваних або субсидованих державою. Так, лише у Львові, поряд зі Спілкою художників та Спілкою письменників у 90-х роках ХХ ст. функціонували мистецька секція спортивно-мистецької Асоціації «Галицька Січ» (1989—1991 рр.), Мистецько-літературне об'єднання «Січкаря» (1991 — 1995 рр.), Творча майстерня «Марко» (1992 р.), Творча корпорація «Лір-Артіль» (1993—1998 рр.), Мистецьке об'єднання «Дзига»

(1994 р.), Мистецько-літературне об'єднання «Трипілля» (1996—1997 рр.), Галицька асоціація ковалів (ГАК, 1997 р.), Мистецько-спортивно-оздоровча Асоціація «Аркан» (1998 р.) та ін. Ці товариства й асоціації об'єднують самотньо обдарованих митців, яскравих особистостей, влаштовують виставки, презентації, вечори пам'яті, турбуються про збереження найвизначніших шедеврів української культури, їх популяризацію у світі, підтримують нові ідеї, апробують нові форми і підходи у мистецтві. Подібні осередки виникають і в інших містах : Харкові, Києві, Одесі, Дніпропетровську, Луцьку, Полтаві, Тернополі. Бажанням утвердити самотню українську культуру в світі пронизана діяльність численних культурно-просвітницьких і мистецьких об'єднань в усій Україні. Багато з них дістають підтримку та сприяння дипломатичних корпусів іноземних держав, як наприклад осередок сучасного мистецтва «Брама», заснований у квітні 1993 р. в Києві. Завдання «Брами»- популяризація всіх форм і сфер сучасного українського мистецтва, співпраця й обмін думками з українськими, іноземними митцями в галузі музики, образотворчого та фото мистецтва, театру, відео, перформанс-арту, модерного танцю тощо. Яскравий приклад міжнародної співпраці - втілення грандіозного проекту української опери третього тисячоліття «Мойсей» (музика М.Скорика, червень 2001 р.). Кращі зразки сучасного українського мистецтва презентує галерея «Аліпій» Центру «Український Дім» (1994 р.) і «Триптих» (галерея сучасного декоративно-ужиткового мистецтва: кераміка, текстиль, металопластика) та ін. Охорона національної культурної спадщини України здійснюється в межах програм міжнародної співпраці в галузі охорони пам'яток культури. В 1972 р. з ініціативи Комітету всесвітньої культурної й природної спадщини при ЮНЕСКО прийнято Конвенцію охорони культурної та природної спадщини людства. За роки існування Комітету до Списку всесвітньої спадщини внесені найвідоміші пам'ятки української культури: Києво-Печерська та Почаївська лаври, Золоті ворота, м. Львів та ін. У тісній співпраці з ЮНЕСКО діє Міжнародна рада з питань збереження історичних місць та історичних пам'яток – ІКОМОР, яка об'єднує спеціалістів понад 90

країн, працює в галузі охорони культурно-історичних цінностей, їх реставрації та консервації, готує спеціалістів і законодавство. З ініціативи ІКОМОР прийнято низку документів: Флорентійська міжнародна Хартія з охорони історичних садів(1981р.), Міжнародна Хартія з охорони історичних місць (1987 р.), Міжнародна Хартія з охорони та використання архітектурної спадщини (1990 р.). Існують також недержавні організації, що займаються питаннями всесвітньої історико-культурної спадщини, з-поміж них вирізняється Міжнародний центр досліджень у галузі консервації та реставрації культурних цінностей. У сучасних історичних реаліях культурні надбання українського народу входять до всесвітньої культурної спадщини, у їх збереженні та реставрації зацікавлена міжнародна громадськість. В Україні, як і в кожній державі, складені й втілюються в життя власні програми збереження культурної спадщини, різноманітні центри, фонди, зацікавлені насамперед у збереженні й реставрації пам'яток, що є скарбами всього людства. Крім Міністерства культури та мистецтва, обласних управлінь культури, які підпорядковані місцевим органам влади, проблемами збереження культурної спадщини займаються Товариство охорони пам'яток історії та культури, Фонд Л.Кравчука, Центральна комісія з питань повернення в Україну культурних цінностей, Український фонд культури, товариство «Україна», Фонд сприяння розвитку мистецтва України та інші численні фонди, державні, приватні й громадські організації. За роки державності України розгорнули діяльність добровільні товариства, об'єднання, асоціації, що закладають фундамент громадянського суспільства. Чимало цих об'єднань плідно співпрацює із зарубіжними культурними, науковими освітніми та благодійними інституціями, сприяючи входженню України до світового та європейського культурного простору. Інтеграція країни у світовий культурний простір зумовлює підвищену увагу до національних культурних традицій, протекціонізм стосовно розвитку української культури, надання певних пільг і переваг, зокрема у виданні україномовної літератури, кіновиробництві, кінопрокаті, розвитку українського театру та художньої творчості. Значної популярності

та розвитку набула діяльність Товариства шанувальників української мови та «Просвіти», створення перекладів шедеврів світової класичної літератури, для чого було засновано видавництво «Основи». Україна стала місцем проведення сучасних конкурсів і фестивалів у галузі сучасної та класичної музики, виконавської майстерності, театру, образотворчого мистецтва, індустрії моди тощо. Уже традиційними стали конкурс артистів балету імені Сержа Лифаря, музичний конкурс «Київ Музик Фест» (з 1989 р.). Київський український драматичний театр ім. І.Франка проводить Міжнародний фестиваль жіночих монодрам «Марія» та конкурс акторської майстерності ім. М.Яковченка (з 2008 р.). Перемога української співачки Руслани Лижичко на пісенному конкурсі «Євробачення – 2004р.», Джамали в 2016р., сприяла популяризації українського музичного мистецтва на Батьківщині та за її межами. У 2005, 2017 р.р. конкурси Євробачення відбулися у Києві. В Україні проводяться міжнародні мистецькі пленери – «Дивосвіт» на Запоріжжі та «Хортиця – кризь віки», у Дніпропетровську, що сприяють обміну досвідом українських та зарубіжних художників. Щороку у Львові проводиться понад 100 різних фестивалів, тому місту у 2009 р. присвоєно звання «культурна столиця».

Висновки. Таким чином, зрозуміти сутність культури можна лише через призму діяльності людини і суспільства в цілому, оскільки культура не існує поза людиною. Тому культура розглядається як явище двоєсутнє: з одного боку, вона впливає на формування окремої особистості в ході її виховання та освіти, з іншого боку, людина сама розширює загальнокультурний досвід в процесі своєї трудової діяльності та творчого розвитку.

Література

1. Абрамович С. Д. Світова та українська культура: навчальний посібник / С. Д. Абрамович, М. Ю. Чікарькова. – Львів : Світ, 2004. – 344 с.
2. Бокань, В. А. Історія культури України: навчальний посібник / В. А. Бокань, Л. П. Польовий. – 2-ге вид., доп. – К. : МАУП, 2001. – 256 с.
3. Кордон М. В. Українська та зарубіжна культура: курс лекцій / М. В. Кордон. – К. : Центр навчальної літератури, 2005. – 584 с.